Prof. Sakari Melander
6.11.2024

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

Asia: **U-kirjelmä (U) 69/2022 vp** Valtioneuvoston kirjelmä Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ehkäisyä ja torjuntaa koskevista säännöistä (COM(2022) 209 final) ja siihen liittyvä sisäministeriön lisäselvitys 30.10.2024

1. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on pyytänyt sisäministeriöltä lisäselvitystä koskien otsikossa mainitun asetusehdotuksen tunnistamismääräystä koskevaa sääntelyä sekä EU:ssa vallitsevaa nykyistä asiaa koskevaa oikeustilaa. Sisäministeriö on antanut pyydetyn lisäselvityksen 30.10.2024. Lisäselvityksen mukaan valiokunta on pyytänyt erityisesti tietoa siitä, voidaanko CSAM-ehdotukseen sisältyvää toimenpidettä (tunnistamismääräys) käyttää kertaalleen rikolliseksi tunnistetun lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivaltamateriaalin tunnistamiseksi lukematta kuvan merkityssisältöä. Lisäksi valiokunta on lisäselvityksen mukaan pyytänyt selvitystä nykyisestä oikeustilasta (tilapäinen ePrivacy-poikkeusasetus, joka mahdollistaa viestintäpalvelujen vapaaehtoiset toimet ja mahdolliset viranomaisten toimivaltuudet).

2. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan 30.10.2024 lähettämässä lausuntopyynnössä asiantuntijoilta pyydetään lisälausuntoa siitä, onko asiaa lisäselvityksen valossa arvioitava toisin kuin mitä asiantuntija on aikaisemmassa lausunnossaan tehnyt.

3. Sisäministeriön lisäselvityksessä tehdään kohtuullisen laajasti selkoa tilapäisen ePrivacy-poikkeusasetuksen sisällöstä. Tältä osin on syytä todeta, että eduskunnan perustuslakivaliokunnan arvioitavana on nyt CSAM-asetusehdotus ja sen tämänhetkinen neuvotteluversio. Arviointi tulee perustuslakivaliokunnan vakiintuneen kannan mukaan tehdä suhteessa Suomen perustuslakiin ja kansainvälisiin ihmisoikeusvelvoitteisiin, EU:n perusoikeuskirja mukaan lukien (ks. esim. PeVL 5/2023 vp, 7 kohta, PeVL 53/2022 vp, 5 kohta ja PeVL 13/2017 vp, s. 5). Sillä, että EU:ssa on jo

voimassa olevaa, joskin tilapäistä, asiaa koskevaa unionilainsäädäntöä, ei ole merkitystä käsiteltävänä olevan asetusehdotuksen valtiosääntöisen arvioinnin kannalta, ottaen lisäksi huomioon, että eduskunnan perustuslakivaliokunta ei ole antanut lausuntoa tällä hetkellä voimassa olevasta tilapäisestä poikkeusasetuksesta. Sisäministeriön lisäselvityksessä tältä osin esitetty ei näin anna aihetta arvioida asiaa toisin kuin mitä olen aiemmassa perustuslakivaliokunnalle toimittamassani lausunnossa tehnyt.

4. Lisäselvityksessä esitetyn mukaan tunnistamismääräys toteutettaisiin asetusehdotuksen tämänhetkisen version mukaan siten, että hash-arvojen vertailuun perustuvaa tunnistamismenettelyä voitaisiin käyttää lukematta kuvan merkityssisältöä. Lisäselvitys ei kuitenkaan muuta sitä aiemmin todettua, jonka mukaan tunnistamismääräystä koskeva sääntely vaikuttaa johtavan tosiasiassa päästä päähän -salauksen kiertämiseen, hash-arvojen vertailuun perustuvaa vertailua voidaan suhteellisen helposti kiertää, minkä lisäksi oletettavaa on, että hash-arvojen vertailuun perustuva tekniikka voi johtaa virhetuloksiin, joiden seurauksena viestin semanttista sisältöä virhetuloksen vuoksi päädytään aiheettomasti lukemaan. Lisäselvityksessä todettu ei myöskään vaikuta siihen, että asetusehdotuksessa omaksuttu suostumukseen perustuva malli on yksityiselämän ja luottamuksellisen viestin suojan kannalta kyseenalainen. Lisäselvityksessä todettu ei näin miltään osin tunnistamismääräystä koskien anna aihetta arvioida asiaa toisin kuin mitä olen aiemmassa perustuslakivaliokunnalle toimittamassani lausunnossa tehnyt.

5. Edellä todetun perusteella sisäministeriön antama lisäselvitys ei anna aihetta arvioida asetusehdotuksen tämänhetkistä versiota toisin kuin olen aiemmassa valiokunnalle toimittamassani asiantuntijalausunnossa tehnyt.

Helsingissä 6.11.2024

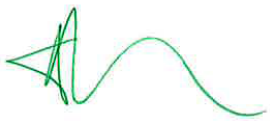

Sakari Melander
OTT, VT, rikosoikeuden professori